

гарантія погашення боргу, визначення прийнятних осіб, гранична процентна ставка, пільговий період та максимальний строк погашення. На відміну від наявної схеми кредитування, коли заклад вищої освіти визначає прийнятність заявника для видачі кредиту, самі банки видаватимуть кредити на підставі аналізу позичальника та його родини. За відсутності державних гарантій цей кредитний продукт не знайде підтримки серед спеціалізованих ощадних банків України, в яких частка коштів фізичних осіб в зобов'язаннях перевищує 50 %. Варто нагадати, що за результатами I половини 2022 р. таких ощадних банків було 11 [1], але з них лише Приватбанк та Ощадбанк є системно важливими.

Наведені міркування побудовано на моделі вищої освіти, коли навчання відбувається за рахунок студента. Однак за такої схеми природно виникають витрати на харчування і проживання, тому для незаможних громадян доречно передбачити окремий різновид позики, як відбувається у Польщі та ФРН.

УДК 336.7; 37.07

Д. Олійник

dmytro.oliinyk@gmail.com

ДННУ «Академія фінансового управління», Київ

ФАКТОР ОСВІТИ В ОЦІНЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ЧЛЕНІВ РАД ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ

Склад Ради директорів (наглядової ради) банку має передбачати оптимальний баланс навичок, досвіду та знань їх членів з урахуванням галузевої специфіки діяльності установи, масштабів діяльності. У світовій практиці у відборі кандидатів до складу ради директорів корпорацій береться до уваги не тільки досвід роботи на керівних посадах, а й освіта. Фахова освіта важлива для розуміння «колективної придатності» наглядової ради для виконання покладених на нею функцій. Наприклад, одна людина має юридичну освіту, а інша – фінансову, і в процесі роботи у відповідних Комітетах ради вони можуть кваліфіковано розбирати разом фінансово-правові аспекти будь-якої справи.

Освіта не є єдиним або головним критерієм для відбору прийнятних осіб, однак, безумовно, може бути використана як об'єктивний критерій.

Нами було проведено аналіз здобутої освіти членами наглядової ради (ЧНР) банків за участю держави у капіталі. Особлива увага приділялася не лише наявності диплома, а й статусу закладу вищої освіти і форми навчання. Завдяки біографічним даним вдалося встановити, коли освіту було здобуто заочно, вже під час роботи.

Для порівняння: у багатьох ЧНР державних банків фахова освіта є другою або взагалі відсутня, а в іноземних банках фахова освіта є нормою.

Аналіз набутої освіти ЧНР показав, що в цілому абсолютна більшість членів рад мають профільну вищу освіту. В Ощадбанку мають непрофільну

Список літератури

1. Наглядова статистика / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
2. Студенски кредит. Банка ДСК. URL: <https://dskbank.bg>
3. Estudiar é um grande investimento e a Caixa ajuda a financiar. URL: <https://www.cgd.pt/Particulares/Credito/Pessoal/Pages/Crediformacao-Caixa.aspx>
4. Le prêt étudiant sans garant. Banque Populaire. URL: <https://www.banquepopulaire.fr/conseils/pre-etudiant-garanti-par-la-banque-publique-dinvestissement-bpi/>
5. Loan for any purpose for university students. Slovenská sporiteľna. URL: <https://www.slsp.sk/en/personal/purchases/loan-for-any-purpose-for-niversity-students>
6. Tutti i Servizi Per Giovani e Studenti. URL: <https://bancadiasti.it/conto-master>
7. Loan Skills & Education Students. MicroBank. URL: https://www.microbank.com/productos/prestamo-estudiantes-estudios_en.html
8. Student loans. URL: <https://english.swps.pl/programs/apply-for-scholarships/student-loans>

базову вищу освіту дві особи (інженер та фахівець у сфері інформаційних технологій), у ПриватБанку – одна особа (інженер), проте всі вони згодом отримали профільну освіту на заочній формі навчання. В Укрексімбанку та ПриватБанку менше всіх фахівців з фінансового менеджменту та аудиту. Значну частку в радах Укрексімбанку та ПриватБанку мають фахівці з юриспруденції. Взагалі відсутні фахівці з освітою у сфері управління персоналом. Отже, можна зробити висновок, що за освітою колективна прийнятність далека від досконалості.

Таблиця 1

Структура наглядових рад державних банків за освітою

Фахова освіта	Укрексім банк	Ощад банк	Укргаз банк	Приват Банк
Фінанси, аудит	1	3	4	1
Економіка	4	2	1	2
Управління	1	1	2	1
Право	3	1	1	3
Інша	-	2	0	1
Частка осіб без фахової освіти	0%	22%	0%	13%

Складено автором за результатами моніторингу публічної інформації банків станом на 01.04.2022

Виявлено, що у багатьох випадках члени ради – резиденти України здобували спочатку непрофільну освіту, яка не має стосунку до банківської справи, а вже після влаштування на

роботу у певному банку проходили навчання у певному закладі вищої освіти. Також деякі особи отримали диплом за міжнародними програмами або у престижних зарубіжних навчальних закладах. ЧНР – резиденти України здобули вищу освіту переважно у провідних закладах. Є два прецеденти, коли особа має базову освіту педагога або перекладача.

Таблиця 2

Структура наглядових рад державних банків за формою освіти, %

Банк	Частка осіб з вищою освітою за фахом	Частка осіб із заочною вищою освітою
Ощадбанк	89	11
Приватбанк	100	0
Укресімбанк	63	38
Укргазбанк	71	29

Складено автором за результатами моніторингу публічної інформації банків станом на 01.04.2022

На загальний рівень освіти членів рад вплинула наявність іноземних громадян, які здобували освіту у країнах походження.

Вкрай важливо, якщо фахова освіта підкріплена сертифікатами професійних стандартів. На сьогодні практично в кожній сфері управління банками існують професійні стандарти. Міжнародні професійні стандарти – це стандарти, які розроблені професійною спільнотою та набули широкого поширення у світі. Їх прикладом є стандарти управління якістю ISO, професійні стандарти проектних менеджерів PMI, професійні стандарти для фінансистів CIMA, ACCA, CFA, CIA, консультантів з управління СМС тощо. Незважаючи на те, що сертифікати не є обов’язковими, освічені інвестори та клієнти віддають перевагу стосункам з банкірами, які мають акредитації. Найвідоміші стандарти: CFA, ACCA, CIA, CIMA, GARP, PRMIA.

Сертифікат CIA запропонований міжнародним Інститутом внутрішніх аудиторів (The Institute of Internal Auditors, ІІА) [9], CAP (Certified Accounting Practitioner – сертифікований бухгалтер-практик), програма сертифікації базових знань з МСФЗ, управлінського та податкового обліку. Фактично це перший рівень сертифікації CPA (Certified International Professional Accountant – сертифікований міжнародний професійний бухгалтер). Це другий (останній) рівень сертифікації CPA. Сертифікований бухгалтер (CPA) – сертифікація пропонується Американським інститутом дипломованих бухгалтерів (AICPA) і орієнтована на професіоналів у галузі фінансів та бухгалтерського обліку. Сертифікація CPA високо цінується на фінансовому ринку і є визнанням найвищого рівня методичної компетентності та досягнень.

Сертифікат CFA (Chartered Financial Analyst – дипломований фінансовий аналітик) – це один із найавторитетніших міжнародних сертифікатів для фінансових аналітиків та спеціалістів фінансової сфери. Диплом CFA видає Інститут дипломованих фінансових аналітиків (Institute of Chartered Financial Analysts, ICFA) – міжнародна асоціація

професіоналів у галузі інвестицій, яка надає право роботи на інвестиційному ринку та встановлює корпоративні стандарти для учасників ринку з 1963 р. [3].

Лондонський інститут банківської справи і фінансів – правонаступник Chartered Institute of Bankers [4] – пропонує сертифікацію за спеціальностями: у сфері цифрового банкінгу - Certificate in Retail and Digital Banking (CertRDB), Certified Fintech Practitioner (CFP), Strategic Management and Innovation in Banking (SMIB). Сертифікат із бізнес-банкінгу (CertBB) підтверджує спроможність управляти кредитним ризиком, проблемними кредитами. У сфері управління ризиками Лондонський інститут банківської справи і фінансів пропонує сертифікацію: Risk and Regulation in Banking (RRB), Financial Risk Management in Banks (FRMB), Managing Operational Risk and Governance (MOPR).

Менеджер з фінансових ризиків (FRM) – сертифікат FRM надається Глобальною асоціацією професіоналів з ризику (GARP) [5]. Визнаний на кожному великому ринку, FRM є провідним сертифікатом для менеджерів з ризику. Програма сертифікації Professional Risk Manager (PRM) встановлює стандарт з оцінки знань та компетентності фахівців з управління ризиками [1]. Це офіційна сертифікація, яку визнають у всьому світі. У Західній та Східній Європі авторитетом користується Франкфуртська школа менеджменту та фінансів (Німеччина), яка проводить навчання та видає сертифікати в сфері управління ризиками, сталих фінансів та управління змінами [6].

Сертифікація сертифікованого спеціаліста з управління змінами (CCMP) – це набір облікових даних, який показує, що особа здатна впроваджувати зміни в компанії будь-якого розміру та масштабу [2]. Сертифікація CCMP, запропонована Асоціацією професіоналів з управління змінами (ACMP) як підтвердження навчання з управління змінами, є стандартом для фахівців із управління змінами у 2022 р.

Також існує багато сертифікатів у сфері інформаційних технологій, найбільш авторитетними є сертифікований спеціаліст за даними (CDP), сертифікований спеціаліст із безпеки інформаційних систем (CISSP), сертифікований аудитор інформаційних систем (CISA), CompTIA A+, спеціаліст з технологій Microsoft (MTA), професійний менеджмент проектів (PMP). У сфері управління персоналом HRCI – найавторитетніший міжнародний сертифікаційний інститут (США) [7].

Аналіз біографічних даних членів наглядових рад державних банків показав, що лише одна особа має сертифікат ACCA.

Наявність професійного сертифіката не тільки підтверджує кваліфікацію фахівця, а й поліпшує сприйняття установи на ринку як такої, що керується підготовленою командою. Наразі існують усі технічні можливості для дистанційного навчання за курсами з підготовки до сертифікації, а деякі організації вже мають акредитованих в Україні

представників, котрі організують приймання іспитів.

На нашу думку, здобуття фахової освіти в заочній формі у закладі вищої освіти з низьким рейтингом слід розглядати як «непрохідний бал» для кандидатів на включення до ради директорів державних банків. Також варто запровадити вимогу до претендентів (та у винятковому порядку для діючих ЧНР у державних банках) щодо наявності загальнонавчальних професійних стандартів та необхідності проходити навчання за відповідною програмою і набувати сертифікат.

Список літератури

1. Certificate Programs. URL: <https://prmia.org/Public/Public/Certificate/Certificates.aspx>
2. Certified Change Management Professional. URL:

<https://www.acmpglobal.org/page/ccmp>.

3. CFA Institute is a global association of investment professionals. URL: <https://www.cfainstitute.org/>

4. Chartered Institute of Bankers. URL: <https://www.charteredbanker.com/our-qualifications.html>

5. GARP: Global Association of Risk Professionals. URL: <https://www.garp.org/frm>

6. In-service training programs. URL: <https://www.frankfurt-school.de/home/programmes/weiterbildungsprogramme>

7. The Human Resources Certification Program. URL: <https://www.hrci.org/certifications/individual-certifications>

8. Types of certificates. URL: <https://www.accaglobal.com/hk/en/student/exam-entry-and-administration/exam-results/types-of-certificates.html>

9. The Institute of Internal Auditors, IIA URL: <https://www.theiia.org/>

УДК 336.3

О. Кремень, В. Швидка

kremen_olga@ukr.net, vikatyan520@gmail.com

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ВІЙСЬКОВІ ОБЛІГАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах воєнного часу виникає необхідність пошуку альтернативних способів наповнення державного бюджету для безперервного забезпечення потреб Збройних сил України, підтримки економіки та протистояння агресору. Одним із таких способів мобілізації фінансових ресурсів є випуск військових облігацій внутрішньої державної позики, найменування яких обумовлено метою випуску таких облігацій.

Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» визначає облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) як цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішніх ринках капіталу і підтверджують зобов'язання України щодо відшкодування пред'явникам цих облігацій їхньої номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій. Номінальна вартість Номінальна вартість облігацій внутрішньої державної позики України може бути визначена в іноземній валюті [1]. Інакше кажучи, держава бере у інвестора кошти у борг на певний період часу, в кінці якого їх повертає зі сплатою встановленої дохідності.

Отже, військовими ОВДП слід вважати різновид облігацій внутрішньої державної позики, кошти від продажу яких спрямовуються на безперервне фінансове забезпечення соціальних та оборонних потреб держави в умовах воєнного стану.

Зазначимо, що Постановою № 156 передбачено здійснити державні внутрішні запозичення в обсязі до 400 млрд. грн. шляхом поетапного випуску облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації» з такими основними умовами :

– номінальна вартість однієї облігації – 1000,00 грн.;

– купонний період – один рік;

– ставка доходу - плаваюча ставка, яка обраховується виходячи із середнього значення облікової ставки Національного банку за річний період, який закінчується першого числа місяця, що передує місяцю здійснення чергових купонних виплат та починається першого числа цього ж місяця попереднього року; строк обігу - до 30 років [2].

На сьогодні розміщено такі інструменти, представлені в таблиці 1.

Згідно Постанови КМУ від 31.01.2001 р. № 80 емітентом ОВДП є Міністерство фінансів України, саме тому воно й визначає час, обсяги випуску ОВДП, строк їх обігу, відсоткову ставку та інші умови емісії. Водночас Міністерство фінансів України від імені держави є гарантом своєчасного погашення та сплати доходу за облігаціями.

Міністерство фінансів з березня 2022 року кожен вівторок проводить аукціони з продажу військових ОВДП з публікацією результатів. Кошти, залучені від розміщення облігацій, зараховуються до державного бюджету [3].

Первинне розміщення облігацій (їх перший продаж) здійснюється серед первинних дилерів, які беруть участь в аукціонах з розміщення військових облігацій на первинному ринку.

Облігації розповсюджуються шляхом :

– первинного розміщення - розповсюджуються нові облігації, які за умовами випуску та обсягом прав, що надаються їх власникам, ще не були в обігу;